

राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजनेंतर्गत नागपूर येथील
नाग नदी प्रदूषण प्रतिबंध प्रकल्पाच्या
अंमलबजावणीबाबत.

महाराष्ट्र शासन

पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: रानयो-२०२४/प्र.क्र.८२/आस्थापना-अ.

नवीन प्रशासन भवन, १५ वा मजला, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मादाम कामा मार्ग, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक: ०३ मार्च, २०२५.

वाचा -

१. राष्ट्रीय नदी संवर्धन संचालनालय, केंद्रीय जलशक्ती मंत्रालयाचे पत्र क्रमांक जे-२४०१७/१/२०२३- एन.आर.सी.डी-॥, दि. १४ मार्च, २०२३.

प्रस्तावना-

केंद्रीय जलशक्ती मंत्रालयामार्फत राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजनेंतर्गत नद्यांचे प्रदूषण रोखण्यासाठी विविध उपाययोजना करून नद्यांच्या पाण्याची गुणवत्ता सुधारण्यात येते. नदी हे पाण्याचे मुख्य स्तोत्र असून त्याचा न्हास रोखण्यासाठी त्याचे व्यवस्थापन करणे गरजेचे आहे. राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजनेंतर्गत शहरातून, गावातून निघणारे व नदीत मिसळणारे सांडपाणी गोळा करणे, अडविणे, वळविणे व सांडपाणी प्रक्रिया उभारणे, नदीच्या जवळील भागात स्वच्छतागृहे बांधणे तसेच वनीकरण, सौर उर्जेचा वापर इत्यादी कामे राबविण्यात येतात.

नागपूर महानगरपालिकेमार्फत सादर करण्यात आलेल्या नाग नदी प्रदूषण प्रतिबंध प्रकल्पाच्या रु.२४१२.३४ कोटींच्या प्रस्तावास केंद्र शासनाने मान्यता दिलेली होती. सदर प्रकल्प जायका अंतर्गत मंजूर झालेला असून एकूण प्रस्ताव रकमेच्या ६०% हिस्सा केंद्र शासन, २५% हिस्सा राज्य शासन व १५% हिस्सा नागपूर महानगरपालिकेचा मान्य करण्यात आला होता. सदर प्रस्तावास दि.२२ जानेवारी, २०२० रोजी मा. राज्य मंत्रीमंडळाची मान्यता मिळाली आहे.

आता केंद्र शासनाने दिनांक १४ मार्च, २०२३ रोजीच्या पत्रान्वये राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजना या केंद्र पुरस्कृत योजनेंतर्गत नागपूर येथील नाग नदी प्रदूषण प्रतिबंधाच्या रुपये १९२६.९९ कोटीच्या (अक्षरी रुपये एक हजार नऊशे सव्वीस कोटी नव्याण्णव लक्ष फक्त) निधीच्या मंजूरीसह प्रशासकीय मान्यता दिलेली आहे. त्यानुसार नाग नदी प्रदूषण प्रतिबंध प्रकल्पाच्या अंमलबजावणीबाबत प्रशासकीय आदेश निर्गमित करण्याची बाब राज्य शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजनेंतर्गत नागपूर येथील नाग नदी प्रदूषण प्रतिबंधाच्या रु.२४१२.३४ कोटींच्या प्रकल्पास मा. राज्य मंत्रीमंडळाच्या दि.२२ जानेवारी, २०२० रोजीच्या बैठकीत मान्यता दिली होती. सदर प्रकल्पाच्या खर्चामध्ये केंद्र शासन, राज्य शासन व नागपूर महानगरपालिकेचा हिस्सा अनुक्रमे ६०%: २५%: १५% म्हणजेच रु. १४४७.५८ कोटी, रु. ६०३.१६ कोटी व रु. ३६१.८९ कोटी इतका होता. सदर प्रकल्पासाठी केंद्र शासन जायका या संस्थेकडून एकूण रुपये १८६४.४ कोटी इतके कर्ज घेणार असून त्यात राज्य शासन हिश्याच्या रुपये ६०३.१६ कोटीपैकी रुपये ४०३.९ कोटी इतका निधी हा राज्य शासनाचे कर्ज स्वरूप म्हणून समाविष्ट होते. मा. राज्य मंत्रीमंडळाच्या निर्णयानुसार जायकाकडून कर्ज स्वरूपात घेतलेल्या राज्य हिश्यातील रुपये ४०३.९ कोटी इतक्या रकमेची परतफेड तसेच उर्वरित रुपये १९९.२६ कोटी इतकी रक्कम राज्य शासनाद्वारे उपलब्ध करून देण्यात येईल अशी हमी दि.२४.०२.२०२० रोजीच्या पत्राद्वारे केंद्र शासनास देण्यात आली होती. केंद्र शासन व जपान इंटरनॅशनल कॉर्पोरेशन एजन्सी (जायका) या संस्थेमध्ये दि.२७.०३.२०२० रोजीच्या अग्रीम करारानुसार एकूण २९०८२ दशलक्ष येन इतके कर्ज मृदू कर्ज (०.९५% प्रति वर्ष दराने) स्वरूपात मंजूर झाले असून त्यात केंद्र शासनाचे रुपये १११५.२२ कोटी व राज्य शासनाचे रुपये ५०७.३६ कोटी इतक्या रकमेचा समावेश आहे. आता, मा. राज्य मंत्रीमंडळाच्या निर्णयानुसार जायकाकडून कर्ज स्वरूपात घेतलेल्या राज्य हिश्यातील रुपये ४०३.९ कोटी इतक्या कर्जाची परतफेड तसेच उर्वरित राज्य हिश्याच्या रकमेची तरतूद राज्य शासनाच्या स्रोतातून उपलब्ध करून देण्यात येईल. सदर कर्जाची परतफेड ३० वर्षात करावयाची आहे.

२. आता केंद्र शासनाच्या दि.१४.०३.२०२३ रोजीच्या पत्रान्वये केंद्र शासनाने राष्ट्रीय नदी संवर्धन योजना या केंद्र पुरस्कृत योजनेंतर्गत नागपूर येथील नाग नदी प्रदूषण प्रतिबंधाच्या एकूण रुपये १९२६.९९ कोटीच्या (अक्षरी रुपये एक हजार नऊशे सव्वीस कोटी नव्याण्णव लक्ष फक्त) प्रस्ताव खर्चास प्रशासकीय मान्यतेसह मंजूरी दिलेली आहे. सदर पत्रात नमूद केल्यानुसार प्रकल्पाचा अंमलबजावणी कालावधी हा दि.१४.०३.२०२३ रोजीच्या आदेशापासून ८ वर्षे इतका असणार असून त्याचा वित्तीय आकृतीबंध पुढीलप्रमाणे राहील.

अनु.क्र.	हिस्सा	मंजूर निधी (रुपये कोटीत)	अक्षरी मंजूर निधी
१.	केंद्र शासन हिस्सा (६०%)	१११५.२२	रुपये एक हजार एकशे पंधरा कोटी बावीस लक्ष फक्त
२.	राज्य शासन हिस्सा (२५%)	५०७.३६	रुपये पाचशे सात कोटी छत्तीस लक्ष फक्त

३.	नागपूर महानगरपालिका हिस्सा (१५%)	३०४.४१	रुपये तीनशे चार कोटी एक्केचाळीस लक्ष फक्त
	एकूण	१९२६.९९	अक्षरी रुपये एक हजार नऊशे सव्वीस कोटी नव्याण्णव लक्ष फक्त

सदर प्रकल्प किंमतीत Project Management Consultancy services साठी लागणारा रुपये ७८.५६ कोटी इतक्या रकमेचा समावेश असून सदर रक्कम केंद्र शासनाद्वारे वितरित करण्यात येईल आणि Centages साठी लागणारे रुपये १२०.६६ कोटी इतक्या रकमेपैकी रुपये ७५.४२ कोटी इतकी रक्कम महाराष्ट्र शासन व रुपये ४५.२४ कोटी इतकी रक्कम नागपूर महानगरपालिका यांनी अदा करावयाची आहे. सदर प्रकल्पासाठी नागपूर महानगरपालिका यांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

३. केंद्र शासनाच्या संदर्भाधीन दि.१४.०३.२०२३ रोजीच्या पत्रातील Annexure मध्ये नमूद मंजूर कामे यासोबत जोडलेल्या “प्रपत्र अ” मध्ये दिलेली आहेत. तसेच सदर कामे पूर्ण करतांना केंद्र शासनाने संदर्भाधीन दि.१४.०३.२०२३ रोजीच्या पत्रात घालून दिलेल्या अटी व शर्ती “प्रपत्र ब” मध्ये नमूद केल्या आहेत. सदर प्रकल्पासाठी मंजूर निधी खर्च करतांना नागपूर महानगरपालिकेने “प्रपत्र ब” मध्ये नमूद अटी व शर्तीचे तंतोतंत पालन करावे.

४. प्रस्तुत शासन निर्णय नियोजन विभागाच्या संमतीने नियोजन विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क.१५/का.१४७२, दि. १३ जानेवारी, २०२५ व वित्त विभागाच्या सहमतीने वित्त विभागाच्या अनौपचारिक संदर्भ क.२०/२०२५/व्यय-१६, दि. २१ जानेवारी, २०२५ अन्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

५. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०३०३१७१६०१७६०४ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(वि.वि.मदने)

अवर सचिव, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग
महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा राज्यपाल यांचे प्रधान सचिव, राज भवन, मुंबई.

२. मा. मुख्यमंत्री (पर्यावरण व वातावरणीय बदल) यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

३. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
४. प्रधान सचिव (पर्यावरण व वातावरणीय बदल), मंत्रालय, मुंबई.
५. प्रधान सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
६. प्रधान सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. आयुक्त, नागपूर महानगरपालिका, जि. नागपूर.
८. महालेखापाल (लेखापरिक्षा) १. महाराष्ट्र मुंबई-४०००२०.
९. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-१, महाराष्ट्र, मुंबई- ४०००२०.
१०. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता)-२, महाराष्ट्र, नागपूर.
११. महालेखापाल (लेखापरिक्षा) २. महाराष्ट्र, नागपूर.
१२. अधिदान व लेखाधिकारी, वांद्रे (पूर्व) मुंबई-४०००५१.
१३. अधिदान व लेखाधिकारी, मुंबई.
१४. निवासी लेखाधिकारी, मुंबई.
१५. संचालक, लेखा व कोषागरे, मुंबई.
१६. मुख्यलेखा परिक्षक, स्थानिक निधीलेखा, कोकण भवन, मुंबई.
१७. वित्त विभाग (कार्यासन क्रमांक व्यय-१६/अर्थसंकल्प-७), मंत्रालय, मुंबई.
१८. नियोजन विभाग, कार्यासन क्र.१४७२, मंत्रालय, मुंबई.
१९. रोखशाखा, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

शासन निर्णय रानयो २०२४/प्र.क्र.८२/आस्थापना अ, दि.०३ मार्च, २०२५ सोबतचे सहपत्र
“प्रपत्र अ”

(राष्ट्रीय नदी संवर्धन संचालनालय, केंद्रीय जलशक्ती मंत्रालयाच्या दि.१४.०३.२०२३ रोजीच्या पत्रात नमूद केल्यानुसार)

Package	Component	Quantity	Cost (Rs. in Crore)
1.CP-1	Sewers, Pumping Stations & Interception & Diversion Works		
i.	Interception & Diversion Works		
(a)	Construction of Diversion Manhole	107 nos.	3.29
(b)	Sewer laying from diversion manhole to interceptor sewer	14.11 Km	37.86
ii.	Interceptor sewer along Nag River, Pili River and Bor Nala	48.78 Km	308.83
iii.	Construction of 2 New Pumping Stations at Kalmana & Bharatwada, Rehabilitation of 2 Existing pumping Stations at Pili River & Hivri Layout	4 Nos.	18.57
iv.	Rising Mains from Pumping Stations to existing Bhandewadi and Mahagenco STPs	12.5 Km	36.52
v.	Installation of Solar Panels for alternate electricity generation	LS	0.75
vi.	Procurement of Sewer Cleaning Machine	LS	5.90
	Sub Total		411.72
2. CP-2	Construction and Rehabilitation of STPs and Pumping Stations		
i.	Construction of New STPs (VNIT-12 mld, Morbhavan-35 mld, Aradhana Colony – 45 mld Rehabilitation / Up – gradation of STPs (Mokshadham- 5 mld, Mankapur – 5 mld)	102 mld	397.30
ii.	Construction of 5 New Pumping Stations at Morbhavan STP, Aradhana Colony STP, VNIT STP, Mokshdham STP & Mankapur STP	5 nos.	12.47
iii.	Installation of Solar Panels and Small Hydroelectric Turbines for electricity generation at STP sites as alternate source (wherever possible)	LS	6.02
	Sub Total		415.79
3. CP-3	Laying and Replacement of Secondary and branch sewer lines in North Zone		
i.	Laying of secondary sewer line and replacement of existing old secondary sewer line	110.9 Km	157.39
ii.	Replacement of existing old branch sewer lines and connection to existing sewer lines in North Zone	137 Km	95.78
	Sub Total		253.17

4.CP-4	Construction and rehabilitation of Comprehensive sewer system in Central Zone		
i.	Laying of secondary sewer line and replacement of existing old secondary sewer line secondary pipe new open cut	113.6 Km	198.99
ii.	Replacement of existing old branch sewer lines and connection to existing sewer lines in Central Zone	98Km	90.30
	Sub Total		289.29
5. CP-5	Non- Sewerage works		
i.	Construction of Electric crematoria	3 nos.	1.20
ii.	Cattle washing facility		0.01
	Sub Total		1.21
A	Total Capital Cost (CP-1+CP-2+CP-3+CP-4+CP-5)		1371.18
6.	Price escalation		137.12
7.	Project Management Consultancy Services* (5% of A + Rs. 10 crore)		78.56
8.	Land acquisition		34.20
9.	GST @ 12% (On A & Item at S.No. 7)		173.97
10.	Import Tax		11.30
11.	Grand Total		1806.33
12.	Centages @ 8 % (except on item 7,8,9 &10)		120.66
13.	Total Project Cost		1926.99

(वि.वि.मदने)

अवर सचिव, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग
महाराष्ट्र शासन

शासन निर्णय रानयो २०२४/प्र.क्र.८२/आस्थापना अ, दि. ०३ मार्च, २०२५ सोबतचे सहपत्र

“प्रपत्र ब”

(राष्ट्रीय नदी संवर्धन संचालनालय, केंद्रीय जलशक्ती मंत्रालयाच्या दि.१४.०३.२०२३ रोजीच्या पत्रात नमूद केल्यानुसार)

- a) Compliance of Guidelines/procedures of JICA and NRCP shall be ensured by the NMC/State Government.
- b) Need to establish synergy between NRCP projects and other Central & State sponsored schemes in the town to avoid any overlap/duplication.
- c) Sewerage works proposed under the project will form part of city Sanitation plan.
- d) Service level benchmarking will be ensured highest level of quality for treated sewage.
- e) The baseline data for characteristic of river water would be obtained. The projection to the likely improvement in water quality would be prescribed and regularly monitored.
- f) Nagpur Municipal Corporation shall ensure that the tenders for the construction of STPs proposed to be constructed under the project would also include 15 years of O&M of the STPs by the same agency. The cost of O&M would, however, be borne by NMC/State Government.
- g) The project shall be awarded in packages to ensure that the execution of both sewerage works and Sewage Treatment Plant (STP) progress together.
- h) Treated effluents parameters from the STPs will be regularly monitored online ensuring that they meet the discharge standards. The data of STP monitoring would be made available online.
- i) State will ensure effective control of industrial pollution. It would be ensured that the industries treat their effluents to prescribed standards before discharge into the sewerage system/river Efforts should be made by the industries to reuse the treated effluent to the maximum extent possible.
- j) NMC will ensure effective control on dumping of municipal solid waste and removal of existing dumped solid waste along the banks of Nag River.
- k) An action plan for giving 100% connections to sewer network, year wise, during the Implementation period of work shall be prepared and a suitable provision is

to be made in the byelaws to enforce compulsory sewer connection and user charges on the beneficiaries in the project area.

- l) NMC should ensure stakeholder consultations during implementation of the project. The suggestions made are to be taken care of during implementation stage.
- m) Treated waste water from the STPs should be reused for irrigation or industrial purposes to the maximum extent possible.
- n) For the proposed STPs 'Consent to Establish, under the Water Act, 1974, would be obtained by the NMC from Maharashtra Pollution Control Board (MPCB) after the sanction of the Project. After commissioning of the STPs Consent to Operate under the Act would also be obtained from MPCB annually.
- o) Guidelines of Bureau of Energy Efficiency and other related guidelines for energy efficiency building etc will be complied with.
- p) NMC will enhance revenue generation through property tax revision and by levying charges for providing sewerage services.
- q) The funds for project implementation shall be released by Government of India (GoI) in installments, which shall be considered after scrutiny of the Utilization Certificate in FORM 12-C of GFR 2017, duly signed by the authorized signatory along with the physical progress achieved component-wise, and ensuring that the matching share of the State Government has been released. The Utilization Certificate (UCs) in the prescribed format shall be signed and stamped by the Head of the Organization, Head of the Accounts Department and field's based functionary at Executive Engineer level/ Principal Investigator, as applicable. The name and designation of the officers signing the UCs shall be clearly mentioned in full and capital letters.
- r) The implementing agency shall maintain separate audited accounts for the project. The interest thus earned should be reflected in the Utilization Certificates from time to time and Interest share for the central components needs to be deposited in the Consolidated Funds of India. For any diversion of funds, the signatory of the bank account shall be held responsible.
- s) NMC is not permitted to seek or utilize funds for the same purpose from any other organisation (Government, Semi-Government, autonomous or Private).
- t) NMC shall furnish monthly expenditure statements in the prescribed forms for the commencement of the project. These should be submitted by the 20% day of the following month for the preceding month. Monthly physical and financial progress Reports (PFPR) in the prescribed format shall be signed by at least two

designated officers of the Implementing Agency, one of whom will be Chief Engineer/ Head of the Department. Signing Officer will indicate his name and designation in full in capital letters and affix official seal under the signature. Consistency between physical progress and expenditure shall be maintained and reasons for substantial variations Le, more than 10% shall be appropriately explained against each items.

- u) The sanctioned amount should be spent exclusively thereon as per the guidelines of the scheme and within the stipulated time. The liability of NRCD will not exceed the amount sanctioned for the project/ scheme. Any unspent amount(s) should be surrendered to the Directorate. For carrying forward any unutilized amounts beyond the specified time limit, prior approval of NRCD should be obtained.
- v) It is the responsibility of the NMC, Nagpur to ensure that the assets are exclusively used for the purpose for which the grant is sanctioned and to maintain the assets and their records properly. All the assets acquired/created out of the grants shall not be disposed of. encumbered or utilized for any purpose other than for which sanctioned.
- w) The necessary provisions of the Scheme/relevant provisions of the GFR, 2017 shall be complied with. DoE vide its OM dated 23.03.2021 has issued guidelines for new procedure SNA system for release of funds under Centrally Sponsored schemes (CSS) As NRCP is a CSS, the release of funds shall be made as per the new SNA system.

(वि. वि. मदन)

अवर सचिव, पर्यावरण व वातावरणीय बदल विभाग
महाराष्ट्र शासन